

N:o 52.

Ank. till Riksd. kansli den 23 april 1903, kl. 1 e. m.

Utlåtande, i anledning af väckt motion med förslag till lag angående inskränkning i ägostyckningsförfarandets tillämpning.

Lagutskottet har till föreberedande behandling mottagit en inom Andra Kammaren väckt motion, n:o 91, hvori herr *O. Emthén* anfört följande:

»Den viktigaste uppgiften i den s. k. norrlandsfrågan är visserligen, att de hemman, som ännu ej inköpts af bolag, bibehållas uti den jordbrukande befolkningens besittning. Detta bör dock ej utesluta angelägenheten af att göra hvad man kan för att äfven den jord, som redan kommit i sågverksbolagens besittning, må kunna i någon mån tjäna jordbrukets intressen.

I sådant syfte har ifrågasatts att genom lagstiftning föranstalta, att den odlade inägojorden jämte nödig husbehofsskog m. m. återgår till jordbrukarne. Visserligen vore härmed bolagshemmanens stora odlingsmöjligheter och afkastning af dess skogsrikedomar fortfarande beröfvade ortens befolkning. Men man vunne ändock något.

Det nya ägostyckningsförfarandet, som infördes år 1896, var särskildt tillämnadt att i de norrländska skogsbygderna tjäna en sådan utstyckning. Men lagens antagande föregicks ej af någon som helst närmare utredning och saklig pröfning, huru denna angelägenhet borde lämpligen anordnas. Och i följd däraf inflöto ej heller i lagen några närmare be-

stämmelser om den sålunda särskildt för Norrland tillämnade ägostyckningen.

Några bindande föreskrifter behövas emellertid ej i de fall, att ägostyckningen företages af en jordbrukare i jordbruksändamål. Ty det måste antagas i allmänhet ligga i hans intresse, att styckningen ej sker på ett sådant sätt, att jordbruksmöjligheterna blifva lidande därpå. Men de ägostyckningar, som närmast afsetts skola ifrågakomma i Norrland, äro styckningar af bolagshemman. Och ägarne af dessa hemman kunna naturligtvis därvid icke ledas af samma intresse.

Följden häraf blef också, att i den mån ägostyckningar å bolagshemman började företagas, blef ägarens ledande grundsats endast att göra sig af med allenast inägojorden, utan att låta skog i tillräcklig myckenhet medfölja. Härom yttrade redan år 1900 förste landtmätaren i Västerbottens län vid allmänna landtmäterimötet: 'Styckningsändamålet är här öfver hufvud att fränkilja inägorna från skogsmarken utan att fråga efter, om någon befolkning på dem skall kunna existera. Ja, meningen är väl sällan eller aldrig att så skall ske.'

Dessa erfarenheter hafva allt mer ledt till insikt om, att ägostyckningslagen måste ändras i syfte att förekomma dylika styckningar.

Innan sådan ändring slutligen kan komma till stånd pågå emellertid dessa sorgliga förrättningar, hvarigenom en stor mängd hemman alldeles förstöras i jordbruksafseende. Uti den år 1901 väckta motionen i norrlandsfrågan föreslogs därför Riksdagen att bland annat antaga en lag, hvarigenom tills vidare upphäfdes ägostyckningslagens tillämpning uti de norra landsdelarna i ändamål att göra de tillämnade ändringarna i lagen verk samma. Riksdagen begärde visserligen ändringar i ägostyckningslagen, men afslog det nyssnämnda förslaget.

Sedan dess hafva ägostyckningar af bolagshemman börjat i vissa orter, särskildt i Västernorrlands och äfven Västerbottens län, företagas i stor utsträckning. Vissa bolag begära nu på en gång förordnande för landtmätare att verkställa massor af ägostyckningar. Hemmanens ägare frukta nämligen de tillämnade ändringarna i ägostyckningsförfarandet och vilja därför hafva ägostyckningarna verkställda efter eget tycke, innan dessa förändringar blifva lag. Och man kan vara förvissad, att äfven på orter, där sådana ägostyckningar ännu ej tagit fart, skall detta nog ske, när den tid nalkas, då det blir fara i dröjsmål.

Det lilla, som kan vinnas af bolagshemmanen till förmån för jordbruket och upprätthållandet af en själfständig befolkning, kommer på detta sätt och helt och hållet förfelas. Och det är därför en utbredd mening inom de orter, där dylika ägostyckningar nu pågå, att dylika förrättningar

måste alldeles förbjudas, till dess norrlandskommitténs blifvande förslag till förändringar i ägostyckningslagen hunnit att slutligen pröfvas.

Vi hemställa alltså, att Riksdagen ville för sin del antaga följande

L a g

angående inskränkning i ägostyckningsförfarandets tillämpning.

Häri genom förordnas, att hvad lagen om hemmansklyfning, ägostyckning och jordafsöndring den 27 juni 1896 stadgar i afseende å ägostyckning, tills vidare ej skall äga tillämpning inom Norrbottens, Västerbottens, Västernorrlands, Jämtlands och Gäfleborgs län, dock skola redan påbörjade ägostyckningar i enlighet med lagen fullföljas.

Denna lag skall gälla tills vidare intill den 1 september 1906.»

I motionen hafva herrar *J. Nydal, P. Hörnstén, J. E. Granlund, J. Andersson* i Baggböle, *E. G. Akerlind* och *W. Styrländer* instämt.

Genom förevarande motion har i hufvudsak återupptagits ett lagförslag, hvilket år 1901 var föremål för Riksdagens behandling i sammanhang med den större fråga, som föranledde tillsättande af den s. k. norrlandskommittén. Det i motionen innefattade lagförslaget skiljer sig emellertid från det tidigare såtillvida, som den nu ifrågasatta lagstiftningen är afsedd att gälla endast för viss begränsad tid. 1901 års lagutskott, som hade att yttra sig öfver det då framlagda förslaget, fann sig icke kunna förorda bifall till detsamma, och utskottets afstyrkande hemställan bifölls af båda kamrarna. Däremot tillstyrkte utskottet, i anledning af en annan till utskottet hänvisad framställning, en skrivelse till Kungl. Maj:t med anhållan, att Kungl. Maj:t täcktes taga under ompröfning, i hvilken omfattning och på hvad sätt vid ägostyckning i Norrland och Dalarne inägolott, som genom styckning skildes från skogsmark, måtte kunna tillförsäkras rätt till bete och skogsfång å sådan mark, samt snarast möjligt för Riksdagen framlägga förslag till den lagändring, som för vinnande af dylikt syfte kunde vara erforderlig. Denna hemställan godkändes af Andra Kammaren, men blef af Första Kammaren afslagen och medförde alltså icke, såsom i motionen uppgifves, någon Riksdagens åtgärd.

Enligt hvad utskottet har sig bekant, är emellertid äfven denna fråga föremål för uppmärksamhet och undersökning inom norrlands-kommittén, utan att den dock, i likhet med hufvudfrågan, från kommitténs sida gifvit anledning till någon framställning om provisoriska lagstiftningsåtgärder.

Lika litet som 1901 års lagutskott kan det nuvarande lagutskottet förorda antagande af något lagförslag med det innehåll motionen utvisar. Äfven utskottet finner visserligen mycket beklagligt, att de förhoppningar, man vid ägostyckningsförfarandets införande fäste vid detsamma med hänsyn till jordbruket i de norrländska skogsbygderna, i allmänhet icke lära hafva förverkligats, men i stället ökade missförhållanden i vissa hänseenden framträdtt. Anledningen härtill anses vara, att man vid ägostyckningar ofta icke, såsom vid lagens tillkomst förutsattes, låtit den för jordbruk afsedda marken åtföljas af nödig skog eller motsvarande skogsrättigheter. I någon mån ändrade bestämmelser för ägostyckningsförfarandet i de nordliga delarna af vårt land äro därför sannolikt behöfliga. I hufvudsak äro emellertid stadgandena om ägostyckning enligt utskottets uppfattning byggda på riktiga grunder, och utskottet kan därför icke tillstyrka, att desamma för vissa landsdelar skulle sättas ur tillämpning. Befolkningen därstädes skulle härigenom komma i en ganska ogynnsam ställning. Möjligheten att vinna ägostyckning skulle vara utesluten äfven för sådana fall, då detta förfarande innebure otvifvelaktiga fördelar, och jordafsöndringsförfarandet, till hvilket man i stället oftast vore hänvisad, är på grund af de förändringar, bestämmelserna därom till någon del undergingo i sammanhang med ägostyckningens införande, numera icke alltid så användbart som dessförinnan. Å andra sidan skulle ändamålet att förhindra afskiljandet af själfständiga jordbrukslägenheter utan skogstillgång säkerligen icke vinnas. Dylika lägenheter kunna nämligen lika väl uppstå genom hemmansklyfning eller jordafsöndring, hvilka förfaranden då komme att anlitas. Olägenheter för såväl köpare som säljare af jordbrukslägenheter skulle sålunda framkallas utan motsvarande nytta.

Den föreslagna lagstiftningens provisoriska natur förminskar icke utskottets betänkligheter. Såsom utskottet redan i annat sammanhang haft anledning framhålla, anser nämligen utskottet försökslagstiftning i allmänhet icke vara tillrädlig.

Frågan, på hvad sätt ägostyckningslagens bestämmelser lämpligast må kunna afpassas efter de norrländska skogsbygdernas behof, har icke i motionen upptagits till behandling och föreligger alltså icke för närvarande. Pröfningen af densamma torde för öfrigt böra anstå, till dess nämnda kommittés arbeten blifvit afslutade och en säkrare grundval sålunda er-

hållits för bedömande i ett sammanhang af de spörsmål, som afse vidmakt-hållande och utveckling i dessa bygder af jordbruket och den själfständiga jordbrukande befolkningen.

Utskottet får alltså hemställa,

att förevarande motion icke må till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 20 april 1903.

På lagutskottets vägnar:

T. ZETTERSTRAND.

Reservation

af herrar *Zetterstrand, Lindhagen, Styrländer, F. Andersson, A. Olsson* och *Nordin*, hvilka anført:

»Då de ägostyckningar, hvilka för närvarande i mycket stor omfattning förekomma å bolagshemman inom vissa delar af Norrland, i allmänhet äro af den mest ödesdigra beskaffenhet, i det att den afstyckade inägogjorden icke tillägges någon andel i skogsmarken, utan i bästa fall endast rätt under viss tid till mulbete och skogsfång, finna vi, på sätt motionären påvisat, en provisorisk inskränkning i ägostyckningsförfarandets tillämpning beträffande åtminstone hemman tillhöriga bolag eller ekonomiska föreningar inom Norrland vara nödvändig samt hemställa alltså,

att Riksdagen, i anledning af förevarande motion, måtte för sin del antaga följande

L a g

angående inskränkning i ägostyckningsförfarandets tillämpning.

Härigenom förordnas, att hvad lagen om hemmansklyfning, ägostyckning och jordafsöndring den 27 juni 1896 stadgar i afseende å ägo-

Bih. till Riksd. Prot. 1903. 7 Saml. 44 Häft.

styckning ej skall äga tillämpning å bolag eller förening för ekonomisk verksamhet tillhörigt hemman inom Norrbottens, Västerbottens, Västernorrlands, Jämtlands eller Gäfleborgs län; dock skola redan påbörjade ägostyckningar i enlighet med lagen fullföljas.

Denna lag skall gälla tills vidare intill den 1 september 1906.»

Herrar *N. Nilsson* och friherre *Bonde* hafva begärt få antecknad, att de icke deltagit i ärendets behandling inom utskottet.
